

УДК 330.3

Ткачук В.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ ПЕРЕДУМОВ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ РОСЛИНИЦТВА ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

FORMING THE BREAKDS OF THE DEVELOPMENT OF THE PLANT OF INDUSTRY OF THE KHMELNYTSK REGION

АНОТАЦІЯ

Розвиток будь-якої системи передусім пов'язаний з розвитком певної передової ланки, як дає поштовх та динаміку іншим складовим елементам. Передаються вміння та навички, формується передовий досвід з алгоритмікою послідовних повторювальних та адаптованих дій. Саме такою рушійною силою розвитку аграрного сектору виступає рослинницька галузь, яка є локомотивом агропромислового виробництва, формує передумови для розвитку переробної та тваринницьких галузей. І наше дослідження спрямоване на вивчення рослинництва в розрізі регіону як складової частини, компонента, на базі якого можна вивчити проблему та сформулювати алгоритм послідовності дій для інших регіонів та для галузі в комплексі. Наше дослідження спрямоване на Хмельницьку область, яка є однією з провідних областей саме агропромислового виробництва, де склалися певні традиції та звичаї культури ведення землеробства, сформувалися досвід та вміння. І саме завдяки цим факторам формується сприятливе середовище для впровадження інноваційних технологій у напрямі виробничої, технологічної та управлінської діяльності.

Ключові слова: передумови економічного розвитку, галузь рослинництва, агропромисловий комплекс, Хмельницька область, агропромисловий сектор, економічна ефективність.

АННОТАЦІЯ

Развитие любой системы прежде всего связано с развитием определенного передового звена, которое дает толчок и динамику другим составляющим элементам. Передаются умения и навыки, формируется передовой опыт по алгоритмике последовательных повторяющихся и адаптированных действий. Именно такой движущей силой развития аграрного сектора выступает растениеводческая отрасль, которая является локомотивом агропромышленного производства, формирует предпосылки для развития перерабатывающей и животноводческой отраслей. И наше исследование направлено на изучение растениеводства в разрезе региона как составной части, компонента, на основе которого можно изучить проблему и сформулировать алгоритм последовательности действий для других регионов и для отрасли в целом. Наше исследование направлено на Хмельницкую область, которая является одной из ведущих областей именно агропромышленного производства, где сложились определенные традиции и обычаи культуры ведения земледелия, сформировались опыт и умения. И именно благодаря этим факторам формируется благоприятная среда для внедрения инновационных технологий в направлении производственной, технологической и управленческой деятельности.

Ключевые слова: предпосылки экономического развития, отрасль растениеводства, агропромышленный комплекс, Хмельницкая область, агропромышленный сектор, экономическая эффективность.

ANNOTATION

The development of any system primarily involves the development of a certain advanced level, giving impetus and dynamism to other constituent elements, transferring skills and skills, and generating best practices with the algorithm of consistent repeti-

tive and adapted actions. It is precisely this driving force behind the development of the agrarian sector that the crop production sector, which is the locomotive of agro-industrial production, forms the preconditions for the development of the processing and livestock industries. And it is our research aimed at studying plant growing in the region as a component, a component on the basis of which one can study the problem and formulate an algorithm for the sequence of actions for other regions and for the industry in the complex. Our research is aimed at the Khmelnytskyi Oblast, which is one of the leading areas of agro-industrial production, where certain traditions and customs of agriculture have developed, and experience and skills have been formed. And thanks to these factors, a favorable environment for the introduction of innovative technologies in the direction of production, technological and management activities is formed.

Keywords: preconditions of economic development, branch of plant growing, agro-industrial complex, Khmelnytskyi region, agro-industrial sector, economic efficiency.

Постановка проблеми. Агропромисловий сектор України є однією з найпотужніших галузей, що розвиваються сьогодні. Передумови його розвитку пов'язані з низкою причин, таких як продовольча безпека регіонів та країни загалом; попит на агропродукцію у світі, а саме в країнах Північної Африки та Азії, що спричинено ростом населення в цих регіонах; вихід України на світові ринки та відкритість її агросектору до інвестицій, інноваційних технологій тощо. Всі ці взаємопов'язані фактори вплинули на зміну системи агропромислового сектору. При цьому потрібно відзначити, що процес трансформації пройшов системно, глобально і повною мірою та кардинально змінив агропромисловий комплекс як України загалом, так і регіонів зокрема. Не винятком стала і Хмельницька область, яка постійно позиціонувала себе як один із надпотужних агропромислових регіонів, де склалися певні традиції, сформувався досвід, набуті ті чи інші вміння з ведення агропромислової культури виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку агропромислового сектору у спектрі рослинництва присвячені праці учених В.П. Галушка, О.Д. Гудзинського, А.Д. Діброви, Й.С. Завадського, М.Й. Маліка, М.П. Поліщука, А.В. Попова та багатьох інших. Водночас проблема розвитку галузі рослинництва, а саме компонентів забезпечення в

розрізі регіону, забезпечення та пристосування до нових умов господарювання, вимагає подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення і доповнення теоретично-методологічних положень щодо розроблення методичних підходів до формування державної політики під час формування елементів розвитку галузі рослинництва регіону, яка формується на основі наукового, інноваційного підходу та розроблення рекомендацій для їх упровадження в практику господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток агропромислового сектору економіки України в основному ґрунтується на розвитку рослинницької галузі, здебільшого це пов'язано з економічними чинниками, оскільки співвідношення затрат і отриманого прибутку – на користь рослинницької галузі. Рослинництво виступило рушійною силою розвитку агропромислового сектору загалом і дає поштовх для формування передумов розвитку суміжних переробної та тваринницької галузей.

Але все ж відзначимо, що розвиток аграрного сектору економіки Хмельницької області, як і всієї держави, ґрунтується на посиленні спрямованості до великотоварних експорторієнтованих виробництв сільськогосподарської продукції, насамперед зерна, ріпаку та соняшнику (олії). Для цього сформувалися передумови: на засадах оренди, а в подальшому, можливо, і викупу земельних ресурсів, корпоративні структури із залученням іноземного капіталу нагромаджують технічні засоби, створюють складські та інші потужності; на досягнення поставленої мети націлюється система державного регулювання аграрного сектору та механізми його бюджетної підтримки. Водночас постає запитання, наскільки все це

відповідає інтересам регіону зокрема та суспільства загалом. Формування високотоварних підприємств приносить в наші регіони і відчутний негативний результат. Великі товариства корпоративного типу, орієнтовані, як правило, на монокультури, не дотримуються правил ведення сівозмін та захисту ґрунтів, не виконують соціальні зобов'язання, порушують традиційний устрій економіко-господарських відносин на селі.

Основними напрямками виробничої діяльності сільського господарства області є вирощування зернових, технічних, плодово-ягідних, овочевих культур і картоплі та розвинуте м'ясо-молочне тваринництво.

У структурі посівів зернові культури займають 68% посівних площ, технічні культури – 36%, у тому числі цукрові буряки – 26%, картопля й овочі – 1,4%, кормові культури – 13,9%.

Як і в попередні роки, сільськогосподарські підприємства залишаються провідними у вирощуванні таких культур, як зернові та технічні культури, де їх частка становить 75–80%, а от майже весь обсяг картоплі (99%), овочів (94%), плодів і ягід виробляється в господарствах населення. Натомість потрібно зауважити, що виробництво цих продуктів налагоджують у промислових напрямках і потужні агрохолдинги, а подальший розвиток гальмується лише тим, що картопля й овочі реалізуються лише на внутрішньому ринку і не є цікавими як експорторієнтований продукт.

В області досягнуто зростання питомої ваги посівів зернових культур у межах 50% у структурі посівних площ сільськогосподарських культур та росту їх урожайності, що дає змогу постійно нарощувати валові збори зерна.

Зернові культури у 2015 році займали площу 530,2 тис. га, зокрема розширена площа під озими

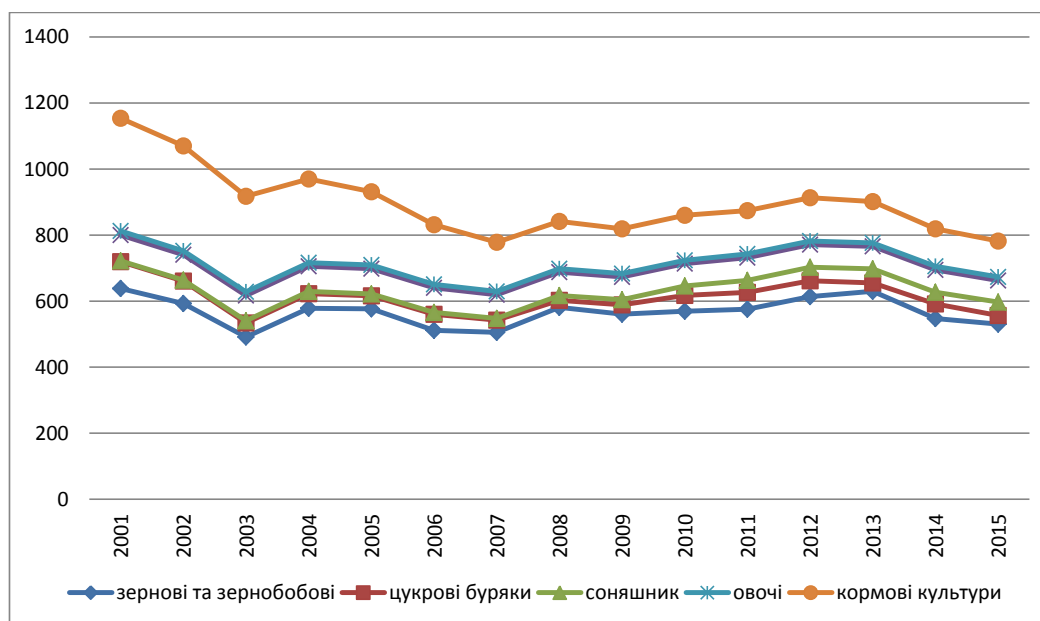

Рис. 1. Динаміка посівних площ Хмельницької області, тис. га.

Джерело побудовано автором на основі статистичних даних

мими зерновими, яка становить 233 тис. га проти 227 тис. га у 2014 році, сої було посіяно 267 тис. га., що порівняно з 2014 роком на 37 тис. га більше, соняшник розміщувався на площі понад 39 тис. га проти 35 тис. га у 2014 році.

Під урожай 2016 року посіяно 260,3 тис. га озимих зернових культур, що на 27 тис. га більше минулорічного. Такі обсяги дають змогу сподіватися, що валовий збір зерна становитиме близько 3 млн. тонн.

Урожайність ранніх зернових культур у 2015 році становила 54 ц/га, що є найвищим показником урожайності в Україні. Урожайність зернових культур становила 56 ц/га.

У 2015 році агроформування області посіяли 27,5 тис. га цукрових буряків, валовий збір цукросировини був у межах 1,1 млн. тонн, середня урожайність їх становила 430 ц/га. Провівши аналіз виробництва цукрових буряків і порівнявши статистичні результати Хмельницької, Вінницької, Житомирської, Тернопільської, Чернівецької та інших областей, ми відзначаємо такі цікаві результати, що Хмельницька область є лідером протягом останніх років із вирощування цукрових буряків, вона займає другу позицію після лідируючих результатів Вінницької області і сьогодні виробляє 15% цукру в нашій державі.

З вирощування сої у всіх категоріях господарств Хмельниччина є також незаперечним фундатором цієї культури в державі, оскільки, за даними статистичної звітності, 16,2% вирощеної сої в Україні є саме соя, яку виростили аграрії Поділля. Це досить вагомий показник, який підкріплений вмінням, навичками та професійністю агровиробників регіону.

Потужні показники спостерігаються й у виробництві плодів та ягід – 7,7% від загальнодержавного виробітку, де область йде поряд із традиційними лідерами з вирощування цих культур, такими як Чернівецьчина, Вінниччина та інші регіони.

Щодо виробництва зернових та зернобобових культур наш регіон займає дещо нижчі позиції, ніж лідери ринку, але все-таки показує позитивний результат діяльності, і 5,2% від загальнодержавного виробітку є незаперечним доказом цього.

У 2015 році були розширені посівні площі сої до 267 тис. га, що на 40 тис. га більше показ-

ників 2014 року та в чотири рази перевищує показники 2010 року.

Вирощують також ячмінь, горох, овес, гречку, кукурудзу та ін. Хмельниччина – один із найважливіших регіонів вирощування цукрових буряків. Важливою галуззю рослинництва є вирощування картоплі. Виробництвом ефіроолійних культур займаються у Летичівському, Деражнянському, Хмельницькому районах, вирощують цикорій у Славутському і Старокостянтинівському районах. Природні умови сприятливі для розвитку овочівництва, але посівні площі овочевих культур ще невеликі. Близько 14% посівних площ займають кормові культури (багаторічні трави, кукурудза на силос, горох, вика, кормові буряки, люцерна, ріпак).

В аграрному секторі країни Хмельниччина займає вагоме місце. Основу агропромислового комплексу області становлять 1840 сільськогосподарських підприємств, понад 1365 селянських фермерських господарств, 656 підприємств харчової та переробної промисловості, з них понад 60 є провідними як в області, так і в Україні.

Висновки. Провівши детальний аналіз показників ефективності господарювання, відзначимо, що у середньому за останні роки аграрні підприємства більш ефективно проводили свою господарську діяльність, що свідчить про ріст конкурентоспроможності на ринку сільськогосподарської продукції. Але все-таки результати дослідження також відображають зниження певних показових результатів діяльності, і ці процеси відзначаються як у рослинницькій галузі, яка є основним локомотивом розвитку аграрного комплексу загалом, так і в галузі тваринництва, що не може не викликати певного занепокоєння та аналізу причин виникнення такої ситуації. Провівши детальний аналіз та оцінивши усі складові елементи, ми повинні виробити стратегію подолання певної кризи, сформувати систему орієнтирів та маяків для пошуку ефективних шляхів розвитку аграрного сектору області, який є базовим для цього регіону.

У Хмельницькій області для більш ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств досить важливим є застосування таких стратегій, як стратегії подальшого розвитку (розширення меж ринку, підвищення якості

Таблиця 1

Структура посівних площ Хмельницької області

Основні культури	2013 рік		2014 рік		2015 рік	
	тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%
Зернові та зернобобові	630,0	69,9	547,1	66,8	530,2	67,8
Цукрові буряки	25,1	2,8	44,4	5,4	26,2	3,3
Соняшник	42,7	4,7	35,6	4,3	41,0	5,2
Картоплі	67,9	7,5	67,7	8,3	65,1	8,3
Овочі	10,5	1,2	10,7	1,3	10,8	1,4
Кормові культури	125,3	13,9	113,3	13,8	108,8	13,9

Джерело розроблено автором

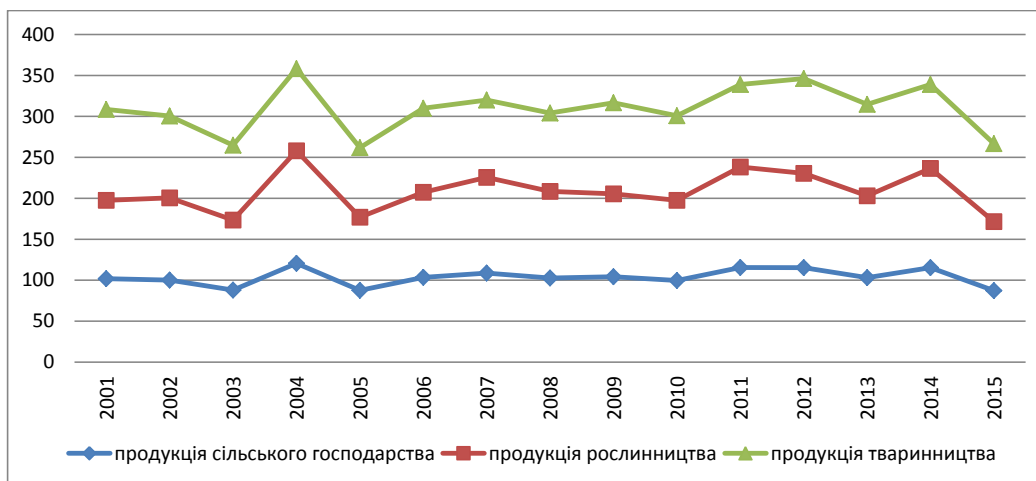

Рис. 3.22. Індекс обсягів сільськогосподарського виробництва Хмельницької області

Джерело розраховано автором на основі статистичних даних

продукції, впровадження нових технологій); стратегії підтримки (підвищення прибутковості, підтримка існуючих напрямів, модифікація продукції).

Практика господарювання на ринкових засадах підтверджує ту незаперечну істину, що результативність будь-якої виробничо-господарської та комерційної діяльності залежить від компетентності та творчої активності управлінських кадрів, досить глибокого знання ними конкретної економічної ситуації, законодавчої бази та соціальних аспектів. Саме ці фактори сьогодні зазнають постійних змін та інновацій, які створюють проблеми та можливий новий потенціал для успішного розвитку. Розвиток в основному залежить від умінь керівника та мотивації підлеглих працівників основних рушійних сил розвитку як аграрного сектору, так і економіки загалом. Саме забезпечення аграрного сектору висококваліфікованими спеціалістами з розумінням стратегічних задач сучасного розвитку села дасть поштовх до розвитку галузі. Сучасний аграрій повинен не лише вміти використовувати прогресивні технології у виробництві тієї чи іншої продукції, а і відчувати село, його потреби, формувати стратегію саме комплексного розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бородіна О., Прокоп. І. На яку модель аграрного сектору має орієнтуватись Україна у стратегічній перспективі? // Дзеркало тижня – № 25. -2013 с. 6-7
2. Василенко В.О. Антикризисне управління підприємством: Навчальний посібник /В.О. Васеленко. – К.: ЦУП, 2003-428с.
3. Гудзинский О.Д. Державна політика інноваційного розвитку економіки // Інвестиції: практика та досвід – № 18. – 2010 – с. 98-102.
4. Григоруک П.М., Федорова Т.Ю. Аналіз аграрного сектору Хмельницької області за основними показниками сталого розвитку // Агросвіт № 3-4. -2015 с. 40-46
5. Контроль в системі стратегічного управління підприємствами (теоретико-методологічні аспекти): монографія [Гудзинський О.Д., Судомир С.М., Аксентюк М.М., Пилепенко О.С.]. -К.: Аграр Медіа, 2011. -325с.
6. Лупенко Ю.О. Розвиток аграрного сектору економіки України: прогнози та перспективи //Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2015 с. -30-34
7. Морозюк Н.В. Вплив аграрного сектору економіки на сталий розвиток сільських територій / Н. В. Морозюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2013. – Вип. 181 (6). – С. 181–186
8. Репин В.В. Бизнес-процессы компании: построение, анализ, регламентация /В.В. Репин. – М.: РИА Стандарты и качество, 2007. -240с.
9. Технологія виробництва продукції тваринництва / О.Т. Бусенко, В.Д. Столюк, М.В. Штомпель та ін.; За ред. О.Т. Бусенка. – К.: Аграрна освіта, 2001. – 432 с.
- 10.Хорунжий М. Й. Організація агропромислового комплексу / Хорунжий М. Й. – К.: КНЕУ, 2001. – 382 с.
- 11.Агробізнес сьогодні [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://www.agro-business.com.ua/>
- 12.Аграрний сектор України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://agroua.net/statistics/>
- 13.Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>
- 14.Офіційний сайт Державної служби статистики Хмельницької області [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.km.ukrstat.gov.ua/>
- 15.Офіційний сайт Хмельницької обласної ради [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://km-oblrada.gov.ua/>
- 16.Офіційний сайт Хмельницької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.adm.km.ua/>